

TOERTOCHT BRABANT (ca 289 km)

Deze route is uitgezet in het zandlandschap van Zuid-Nederland, dat het grootste deel van de provincie Noord-Brabant beslaat. Het is, op een enkele uitzondering na, vlak tot lichtglooiend. Het zuidelijk zandgebied wordt doorsneden door kleine rivieren en beken. Lokaal komen stuifzandgebieden voor (Loonse en Drunense Duinen). Zuid-Nederland is in tegenstelling tot Noord-Nederland nooit door landijs bedekt geweest. In de ijstijden was er nauwelijks vegetatie aanwezig en door ijzige zandstormen werden dikke lagen dekzand afgezet.

In het Holoceen (een relatief warme periode of tussenijstijd van 10.000 jaar geleden tot nu) zijn op plekken waar stagnatie van waterafvoer optrad, o.a. op leemlagen in de Peel, hoogveenmoerassen gevormd.

Grofweg wordt het zuidelijk zandlandschap in het westen begrensd door het Zeeuwse zeekleigebied, in het noorden en oosten door rivierafzettingen van de Maas en in het zuiden door de grens met België.

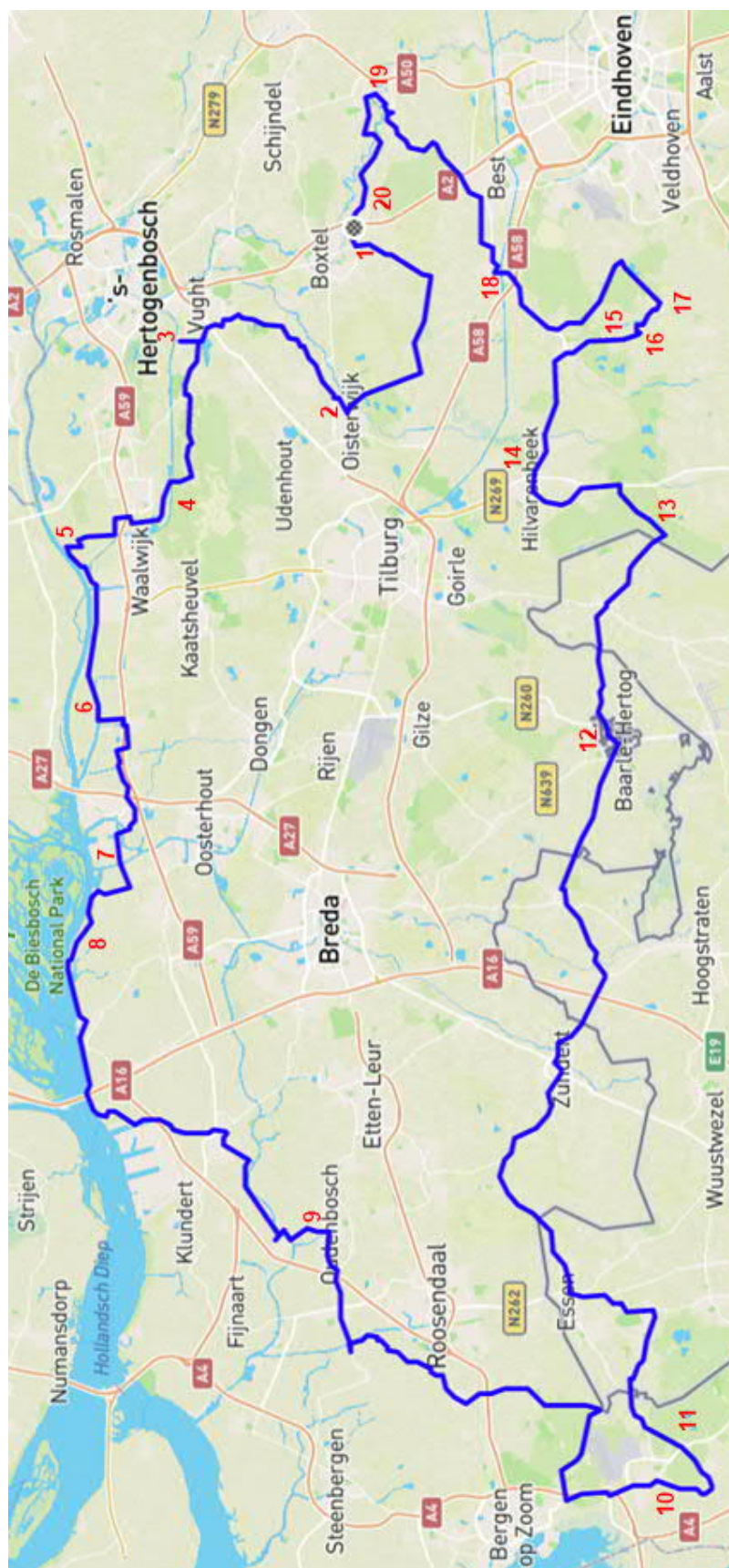
De toertocht begint en eindigt bij Restaurant De Liempdse Barrière (Peerkesbos).

Tussen Ossendrecht en Hilvarenbeek loopt de route afwisselend over Nederlands en Belgisch grondgebied.

Op het routekaartje (volgende bladzijde) zijn 20 rode cijfers aangebracht die corresponderen met onderstaande stukjes tekst over en afbeeldingen van landschappelijke bezienswaardigheden en wetenswaardigheden.

Bezienswaardigheden en wetenswaardigheden

1 De Kromwei	11 De Zoom-Kalmthoutse Heide
2 Het Groene Woud	12 Baarle
3 Kamp Vught	13 Ontginningslandgoed "De Utrecht"
4 De Loonse en Drunense Duinen	14 Hilvarenbeek
5 Drongelens Kanaal	15 Langgevelboerderijen in Donk
6 De Overdiepse Polder	16 De Kleine Beerze
7 De Amercentrale	17 De Jacobusmolen in Vessem
8 Drimmelen	18 Wilhelminakanaal
9 De basiliek van Oudenbosch	19 De Dommel
10 De Brabantse Wal	20 Liempde: kransakkerdorp

schaal 1:400.000

2 NATIONAAL LANDSCHAP HET GROENE WOOD

Het Nationaal Landschap het Groene Woud is een gebied van 35.000 hectare binnen de driehoek Eindhoven - Tilburg - 's-Hertogenbosch. Het gebied kent een kern van 7.500 hectare aan natuur, bestaande uit bossen, moerassen, heide en agrarisch populierenlandschap.

De zogenoemde leembossen (leem is materiaal dat fijner is dan zand) van Midden-Brabant vormen de natuurkern van het Groene Woud. De bossen hebben vaak een lange historie en ze hebben zich relatief natuurlijk ontwikkeld. Leembossen hebben een hoge biodiversiteit (veel soorten planten en dieren), dit hangt samen met de relatief vochtige bodems waarop ze zijn ontstaan.

Wat het Groene Woud bijzonder maakt, is de kleinschaligheid en daardoor de grote variatie in het landschap. De oorsprong hiervan voert ver terug in de tijd, toen de mens begon met het ontginnen van de woeste gronden. Dat is nog goed te zien aan de bolle akkers en de populierenweides.

De Kampina en de Oisterwijkse Vennen (beide aangewezen als aardkundig monument) vormen samen een mooi voorbeeld van het licht glooiende Brabants dekzandlandschap met paraboolduinen, bossen, heidevelden, vennen en overgangen naar schraalgraslanden in beekdalen.

De Kampina (tussen Boxtel en Oisterwijk) is nog steeds een ruig natuurgebied. De naam Kampina is afgeleid van het Romeinse 'Campina', een andere naam voor Kempen, dat 'woeste grond' betekent.

De ontstaanswijze van de Oisterwijkse vennen (ondiepe meertjes op zandgrond) is niet in alle gevallen geheel zeker, maar aangezien er in de directe omgeving zowel stuifzandgebieden als beekdalen liggen, neemt men aan dat er zowel uitwaaiingslaagten als stroomdalvennen bij zijn.

OISTERWIJK: VAN ESSCHENVEN

10 DE BRABANTSE WAL: 'WAAR BRABANT ZEELAND KUST'

De Brabantse Wal maakt deel uit van het grensgebied tussen het lager gelegen Zeeuwse zeekleilandschap en het hoger gelegen Brabantse zandlandschap. Het meest opvallend in het landschap van de Brabantse Wal is de steilrand, een abrupte overgang van de lager gelegen zeekleipolders naar de hoger gelegen zandgronden. De steilrand, ook wel hoge rand en zoom genoemd, is waarschijnlijk ontstaan als gevolg van erosie door de rivier de Schelde en de zee. Hij bereikt hoogten van ongeveer 20 m +NAP. Bergen op Zoom, Halsteren, Woensdrecht en Ossendrecht zijn waarschijnlijk mede ontstaan doordat de ligging op de steilrand tegelijkertijd een veilige haven bood tegen overstromingen en directe toegang gaf tot de vruchtbare zeekleigronden. Naast het hoogteverschil zijn ook de landschappelijke verschillen aan weerszijden van de Brabantse Wal opmerkelijk. Het lager gelegen zeekleigebied is in een recht patroon verkaveld en is een typisch open, vlak agrarisch landschap met verspreid staande boerderijen.

De hoger gelegen zandgronden vormen een veel meer gesloten landschap met bossen en heide, onregelmatig verlopende blokverkavelingen en bochtige wegen. Het landschap vertoont duidelijk meer reliëf, vooral in de beboste gebieden waar door de wind gevormde landduinen liggen.

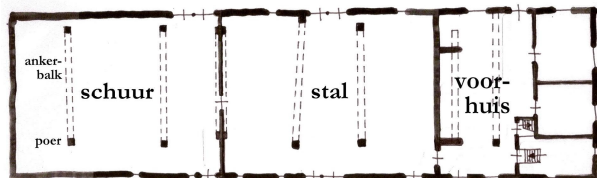
DE STEILRAND VAN DE BRABANTSE WAL BIJ CALFVEN

De Brabantse Wal is aangewezen als aardkundig monument. De status van aardkundig monument wordt in Nederland toegewezen aan gebieden of locaties met bijzondere aardkundige (geologische, geomorfologische, bodemkundige) waarden.

Een aardkundig monument heeft geen status als een rijks- of gemeentelijk monument, maar is bedoeld om interesse voor het gebied op te wekken en de kennis over dit gebied onder een breder publiek te verspreiden.

15 LANGGEVELBOERDERIJEN IN DONK

In Noord-Brabant werd het woord donk vooral gebruikt als benaming voor een grote hoge zandkop of een plateaurand langs een beekdal. In de buurtschap Donk zijn enkele mooie Brabantse langgevelboerderijen te vinden. Een langgevelboerderij is een rechthoekig boerderijtype waarbij voorhuis, stal en schuur aan elkaar zijn gebouwd en alle deuren geplaatst zijn in de lange gevels.

PLATTEGROND LANGGEVELBOERDERIJ

LANGGEVELBOERDERIJ IN DONK

In het voorhuis was de herd (woonkeuken) het belangrijkste vertrek. In de herd was de schouw (haard) de centrale plaats. In de schouw brandde het open vuur van turf, hout en heiplaggen. De herd werd er nauwelijks door verwarmd, het was er hooguit vier tot zes graden warmer dan buiten. Het open vuur werd voornamelijk gebruikt om te koken, zowel voor mensen als voor dieren. De kookketels werden boven het vuur gehangen aan een haal. De schouw werd ook gebruikt om worsten, hammen en spek te roken.

De stal herbergde een potstal voor de koeien, een varkensstal, een paardenstal en een 'hennenhoort' voor de kippen. Ook het 'gemak', bestaande uit een ton met houten deksel, had een plaats in de stal. Boven de stal bevond zich de hooizolder.

De schuur bestond uit twee delen. Aan de kant van de stal lag de dorsvloer. In de wintermaanden werd het graan met de hand gedorst. Dorsen is het proces van het verwijderen van de graankorrel uit de rijpe aar. Achter de dorsvloer bevond zich de 'tas', waar de graanoogst werd opgeslagen.

19 DE DOMMEL

Sint-Oedenrode, bekend om het populierenlandschap, ligt in het hart van de Meierij. De Meierij is het gebied ten zuiden van 's-Hertogenbosch. Vroeger had de meier het hier voor het zeggen. Deze meier of hoofdschout regelde alle zaken in opdracht van de hertogen van Brabant.

Ooit besloeg de Meierij van 's-Hertogenbosch bijna het gehele oostelijke deel van de huidige provincie Noord-Brabant. Tegenwoordig gebruikt men de naam Meierij voor de streek tussen 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven. De Meierij is een typisch Brabantse streek: een agrarisch gebied met hooggelegen zandgronden, doorsneden door beekdalen.

Uit de naam Sint-Oedenrode blijkt dat dichtbij deze nederzetting een bos moet hebben gelegen. De oudst bekende naam, Rode (vermeld omstreeks 1170), wijst op het rooien van bos. Later is daar de naam van de heilige Oda aan toegevoegd, om onderscheid te maken met andere Rodes.

DE DOMMEL IN SINT-OEDENRODE

Sint-Oedenrode is ontstaan op een dekzandrug langs de oevers van de Dommel. De Dommel behoort, samen met haar zijbeken, tot het stroomgebied van de Maas.

De aanwezigheid van dit riviertje heeft in het grootste gedeelte van de gemeente een stempel gedrukt op de ontwikkeling van het landschap. Het beekdallandschap met hooiland, beemdgronden en kleine landschapselementen als steilranden en vennen was tamelijk open. De hoger gelegen cultuurlanden vormden met bolle akkers en houtsingels een meer gesloten landschap.

De Dommel is aangewezen als aardkundig monument.